

Valentina Zovko, prof.

SOCIJALNA TOPOGRAFIJA DUBROVNIKA KRAJEM 13. I POČETKOM 14. STOLJEĆA NA PRIMJERU OBITELJI DE SORGO (SORKOČEVIĆ)

Uvod

Prema Suićevoj razdiobi Dubrovnik je grad s *kasnoantičkim kontinuitetom*¹, ali on je samo društveni, misaoni. Srednjovjekovni grad u prostornom, materijalnom smislu nije nastajao na mjestu kasnoantičkog grada, baštinu kojega je preuzimao i u razvoju gradskoga, kasnije komunalnoga društva dalje njegovao.² Raspored urbanih parcela i izgradnja objekata na njima ovisili su, u srednjem vijeku, o strukturama društva koje su sudjelovale u izgradnji grada te o općim procesima tog razdoblja.³ Srednjovjekovni grad nastao je, oblikovao se i rastao vođen s jedne strane interesima ljudi koji su u njemu živjeli, a s druge pak zahtjevima i propisima vlasti, no namjere jednih i drugih uglavnom su bile s predznakom funkcionalnosti i sklada. Očita je snaga odluka, koja ima vrijednost zakona, i upliv komunalne vlasti prilikom izgradnje gradske jezgre. To je vidljivo i u tekstu Statuta donesenog 1272. godine u kojem se izražavaju interesi cijele zajednice⁴, a sloboda vlasnika je potisnuta. Takve tendencije vidljive su, immanentne i prisutne i u drugim Statutima dalmatinskih gradova. Komunalnim vlastima najvažnije je bilo načiniti distinkciju između dva privatna, kao i razdiobu između općinskog i privatnog vlasništva.⁵ Zakonske regulacije koje su donesene u tom smislu nisu radikalne, no ipak pokazuju tendenciju da odluke idu u korist dubro-

¹ Mate Suić, *Antički grad na istočnom Jadranu*, Liber, Zagreb, 1976., str. 257-260.

² Tomislav Raukar, *Srednjovjekovni grad na južnom Jadranu: prostor i društvo*, u: *Spomenica Ljube Bobana*, str. 36.

³ Irena Benyovsky-Latin, *Smještaj gradskog plemstva u dalmatinskim gradovima*, u: *Acta histriae* 15, 1-2, 2008., str. 38.

⁴ Statut grada Dubrovnika (dalje: DS), B. Bogišić, K. Jireček, Dubrovnik, 2002., Knjiga V., poglavlje IX., str., 301. (*De edificacione prope murum novum non facienda*), Knjiga V., poglavlje XVI., str. 302. (*De laboreris parietis de lignamine inter duas domos existentis*), Knjiga V., poglavlje XVII., str. 304. (*De laboreris veteribus et ruinosis*)...

⁵ DS, Knjiga V., poglavlje I., str. 296. (*De divisione platearum*).

vačke komune, odnosno da se prošire posjedi pod njezinim vlasništvom. Zbog čestih sporova oko neke čestice prilikom kupovine, prodaje ili najma unaprijed su se trebali oglasiti uvjeti po kojima će se ti procesi vršiti, i tek kada bi bili odobreni odluke ili prethodni dogovori bi zaživjeli.⁶ U tu svrhu izabrana su i trojica predstavnika kojima se povjerava izgradnja nad cijelim Gradom što je vidljivo iz četrdeset i četvrtog poglavlja Statuta.⁷ To je ono vrijeme u procesu srednjovjekovne urbanizacije kada se sve izrazitije ispoljavaju raznovrsna nastojanja da se Grad odredi kao poseban oblik društvenog zajedništva.⁸

Upravo tada, što je naznačeno i u Statutu, dolazi do spajanja prvobitne jezgre Grada, *civitas*, s njegovim podgrađem i opasivanja novim gradskim zidovima tako proširenog područja, dok se korekcije gradnje ili pak novi graditeljski zahvati vrše se uz primjenu ortogonalnog sustava, u kojem se ulice sijeku pod pravim kutom. Na taj je način postignut sklad koji u sebi utjelovljuje funkcionalne i estetske zahtjeve.

U XIII. stoljeću ili nešto prije stvarni centar, jezgra grada, nalazi se oko kneževa dvora i katedrale, područja koji je nekad bio močvaran. Prva utvrđena jezgra, koja nosi naziv *Castel di Lave* razvila se još u IX. st. na otočiću Lave, a njezino podgrađe, koje se nalazilo istočnije – *Pustijerna*, već u X. st. postaje stvarno središte *civitas*, opasano je zidinama i priključeno starom gradu. Ono nosi naziv od latinske riječi *post terra*, što je u sredovječnoj latinštini značilo iza grada, budući da *terra* znači obzidano naselje.⁹ U XIII. st. razvoj novog naselja, nastalog ispod zidova *civitas*, u svoj dužini ispod nekadašnje močvare, koja je isušena zasipavanjem rukavca, ispod *Pustijerne* do utvrđenog mosta kojim se prilazilo gradu sa zapadne strane, izazvao je izlazak središta civilne i crkvene uprave iz zidina starog *civitas*.¹⁰

U XIII. i XIV. st. Grad dobiva obrise kakve poznajemo danas. Sačinjava ga uz prije poznatu jezgru i naznačeni novi dio grada, *burgus* omeđen s istoka Ulicom Lučaricom, sa zapada gradskim zidinama prema vratima Pile, sa sjevera Ulicom između polača, do Široke ulice, a dalje Placom, te s juga starim zidinama¹¹ na čijim se prostorima oko katedrale i

⁶ DS, Knjiga V., poglavlje XXXV., str. 314. (*De preconización rei que vendi debet*).

⁷ DS, Knjiga V., poglavlje XLIV., str. 322. (*De officialibus eligendis super territoriis et viis*).

⁸ Milan Prelog, Dubrovački statut i izgradnja grada (1272.-1972.), u: Peristol, sv. 14-15, (1971.-72.), str. 81.

⁹ Lukša Beritić, Urbanistički razvitak Dubrovnika, Zavod za arhitekturu i urbanizam Instituta za likovne umjetnosti Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb, 1953., str. 11.

¹⁰ Milan Prelog, Dubrovački statut i izgradnja..., str. 84.

¹¹ Lukša Beritić, Urbanistički razvitak..., str. 14.

kneževa dvora nalazi stvarno središte gradskog života. Taj dio grada, južno od močvarnog dijela, mnogo prije se urbanizirao nego drugi dio *burgusa* u općinskom vlasništvu, koji se nalazio između Place i sjevernog gradskog zida, dovršenog u prvoj polovici XIII. st., što ujedno implicira i njegovu rjeđu naseljenost. Nakon što je izvršena parcelizacija toga dijela¹² općina, kao njegov vlasnik, daje ga u najam, te on postaje jedan od najgušćih gradskih predjela.¹³

Predmet našega izučavanja, socijalnu topografiju, ne možemo izolirati od društvenih i političkih prilika onodobnog Dubrovnika. U to vrijeme Grad priznaje venecijanski suverenitet (1205.-1358.), a nemale posljedice na njegov izgled ostavio je požar od 15. kolovoza 1296. godine koji je uništio sav *burgus* i veći dio *civitas*.¹⁴ Prva veća dioba velikih kompleksa blokova nastupa nakon 1296. godine kada dolazi do prestrukturiranja gradskog stanovništva, velike zajednice ladanjskog feudalnog tipa, koje su nepristupačno držale prostore najstarije jezgre, a kao bolje organizirane i smišljeno planski komponirane zauzele velike prostore središnjeg dijela grada, pomalo se krajem XIII. st. raspadaju.¹⁵

Socijalna topografija obitelji Sorkočević na prijelazu 13. u 14. stoljeće

U ondašnjem Dubrovniku nije postojao, u današnjem smislu riječi, organiziran katastik¹⁶, koji bi sustavno vodio i bilježio povijest nekretnina i zemljišnih čestica, bilo privatnih, bilo komunalnih u vlasništvu Republike, koja u to doba posjeduje veliki dio Grada. Knjiga komunalnih najмова sačuvana je samo za trećinu gradskoga prostora, sjeverno od Place i prvi red zgrada južno. U ostalim dalmatinskim gradovima, za razliku od Dubrovnika, većina je nekretnina bila u vlasništvu privatnih osoba ili crkve još iz vremena pretkomunalnog razvoja.¹⁷

¹² Radi se o seksteriju sv. Nikole koji je obuhvaćao predio sjeverno od Place, a naziva se Prijeko, vidi: DS, Knjiga V., poglavlje XLI., str. 320. (*De viis*)

¹³ Usporedi: Irena Benyovsky Latin i Danko Zelića, *Knjige nekretnina dubrovačke općine (13.-18. st.)*; sv. 1/2; Zagreb; Dubrovnik, HAZU u Dubrovniku, 2007.

¹⁴ Milan Prelog, *Tekstovi o Dubrovniku*, Institut za povijest umjetnosti, Dubrovnik, 2003., str. 37.

¹⁵ Marija Planić Lončarić, *Planirana izgradnja na području Dubrovačke Republike*, Zagreb, 1980., Studije i monografije studija iz povijest umjetnosti, knjiga I., str. 23.

¹⁶ Postojale su doduše knjige komunalnih najмова tzv. Katastici, koji su vođeni radi evidencije o izvršavanju obveze plaćanja najma, a sustavno su istraženi u knjizi Irene Benyovsky Latin i Danka Zelića, *Knjige nekretnina dubrovačke općine (13.-18. st.)*; sv. 1/2; Zagreb; Dubrovnik, HAZU u Dubrovniku, 2007.

¹⁷ Irena Benyovsky, *Prilog metodologiji istraživanja srednjovjekovnog urbanizma: Pri-*

Ipak, podosta se može iščitati i zaključiti iz različitih dokumenata privatnopravne prirode, zabilježenih u onodobnim notarskim knjigama, koje nam pružaju uvid u društvene prilike i okolnosti, koje su nesumnjivog traga ostavile na izgradnju *socijalne arhitekture*.¹⁸ Riječ je o različitim kupoprodajnim ugovorima, oporukama, konfiskacijama, vlasničkim sporovima, ugovorima o najmu i zamjeni nekretnina, te drugimprivatnopravnim dokumentima kojima je u središtu interesa nekretnina. Podatci zabilježeni u njima omogućuju praćenje vlasničkih odnosa nad nekom nekretninom, njezin tip, odnosno vrstu izgradnje, vrijednost, smještaj u prostoru itd.

Na osnovu tih podataka iz bilježničkih zapisa, objavljenih u *Monumenta historica Ragusina* (dalje: MHR), načinjena je baza podataka koju sačinjavaju sljedeće sastavnice: 1. izvor iz kojega su podaci preuzeti s rednim brojem i stranicom na kojoj su zabilježeni 2. datum kada je ugovor sklopljen 3. prvotni vlasnik nekretnine 4. vrsta transakcije 5. vlasnik nakon provedene transakcije 6. vrijednost nekretnine 7. vrsta tj. tip gradnje 8. da li se nekretnina nalazi u gradu ili podgrađu, 9. položaj određen susjedima ili stranama svijeta i 10. njezina veličina.

Iz načinjene baze podataka vidljivo je da se obitelj Sorkočević u svojstvu nositelja vlasništva nad određenom nekretninom, bilo kao prvi vlasnik ili pak posjednik nakon provedene transakcije, u vremenskom razdoblju od prvog datiranog ugovora iz 11. studenog 1280. g., pa sve do posljednjeg iz 31. listopada 1301. g. spominje trinaest puta, dok se kao vlasnik određene nekretnine ili zemljišta pri određivanju smještaja neke druge čestice u gradskom prostoru, odnosno u svojstvu njoj susjedne, spominju dvanaest puta. Ponekad se radi o preklapanju, odnosno u jednom te istom ugovoru neka nekretnina u njihovom vlasništvu se spominje i kao ona koja se nalazi u svojstvu objekta transakcije, ali i prilikom određivanja položaja, što svjedoči o izravnom grupiranju posjeda u vlasništvu te obitelji.

Položaj nekretnine, koja je objekt transakcije, često se u takvim ugovorima na dalmatinskom prostoru definira četirima stranama svijeta i to na način kako su uobičavali činiti zadarski notari: prema sjeverozapadu, sjeveroistoku, jugozapadu i jugoistoku (*traversa, borea, austri, quirina*).¹⁹ U ugovorima koji se tiču obitelji Sorkočević samo se četiri puta objekt transakcije

mjer trogirске baze podataka. Zbornik radova međunarodnog povijesnog skupa "Istarski povijesni biennale: *Statuimus et ordinamus, quod...* – sustavi moći i mali ljudi na jadranskom prostoru", Poreč, Zavičajni muzej Poreštine, 2005., str. 241.

¹⁸ Mladen Andreis, Irena Benyovsky, Ana Plosnić, Socijalna topografija Trogira u 13. stoljeću, Povijesni prilozi, sv. 25, 2003., str. 37.

¹⁹ Ante Strgačić, *Quirina... traversa pars* zadarskih srednjovjekovnih isprava, Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru, 2. (1.), Zadar, 1963., str. 95.-131.

definiralo četirima stranama svijeta.²⁰ Znatno je češće vršeno definiranje položaja nekretnine u prostoru u odnosu na dvije strane svijeta, najčešće *a parte montis* (sjeverna strana, bliža planinskom dijelu) i *a parte pelagi* (južna strana, bliža moru) (npr. *confinat a parte montis cum domo Damiani Marini de Sorgo, a parte pelagi cum laue maris*²¹; *confinat a parte montis cum domo Nichole de Sorgo, a parte pelagi cum alia mea domo*²²; *a parte montis cum domo Marini Vitalis de Gleda, a parte pelagi cum domo Damiani Volcassii*²³ itd.).

Kao što će se vidjeti i iz ovoga istraživanja, većina kuća u Dubrovniku toga doba bila je drvena. Grad će zapravo iznutra biti drveni sve do XIV.-XV. stoljeća.²⁴ Pretpostavlja se da riječ *domus* označava kamenu kuću²⁵, no u zabilježenim primjerima često uz njega dosljedno, svaki puta stoji *de lignamine*²⁶, a niti u jednom slučaju gradivni materijal *de lapidibus*, pa se pretpostavlja da on jednostavno označava dom. Ostali tipovi nekretnina u zabilježenim transakcijama su: *casale*²⁷ i *straneus* (*unum straneum meum paruum*)²⁸ ili pak zemljište: *territorium*²⁹ (*domum de lignamine cum territorio et omnibus suis pertinenciis, unum meum territorium cum tota domo lignaminis*) ili *cappanam*³⁰ (*cappanam meam*). *Casale* (drvena koliba) se spominje samo jednom u tipu ugovora *pro suo perchivio* (priznanica na vraćeni miraz), a njezina cijena se ne navodi. *Territorium* je termin koji se upotrebljava kada se želi naznačiti da se na nekom prostoru nalazi neka nekretnina, dakle nikada se ne radi o praznoj parceli, ili pak kod određivanja granica, kada se navodi da je netko vlasnik određenog teritorija na kojoj se nalazi neka čestica, koja je u središtu zanimanja transakcije. *Straneum* je pak naziv za konobu i spominje se samo jedanput, prilikom njezinoga iznajmljivanja.

Na osnovu tako dobivene baze podataka pratit će dinamiku razvoja

²⁰ MHR, 34/fol., doc. 752., str. 258., MHR, doc. 375., str. 105., MHR, 4/fol., doc. 55., str. 349., MHR, 4/fol., doc. 61., str. 388.

²¹ MHR II., doc. 858., str. 196.

²² MHR II., doc. 961., str. 229.

²³ MHR, doc. 458., str. 132.

²⁴ Cvito Fisković, Naši graditelji i kipari u XV. i XVI. stoljeću, Matica hrvatska, Zagreb, 1947., str. 21.

²⁵ Mladen Andreis, Irena Benyovsky, Ana Plosnić, Socijalna topografija Trogira u XIV. stoljeću, Povijesni prilozi, sv. 33., 2007., str. 119.

²⁶ MHR, doc. 673., str. 210., MHR, doc. 805., str. 249., MHR II., doc. 904., str. 211., MHR, fol. 50', br. 280., str. 90./1., MHR, 4/fol. 48, str. 297., MHR, 4/fol., doc. 55., str. 349., MHR, 4/fol., doc. 80., str. 532., MHR, 4/fol., doc. 82., str. 543.

²⁷ MHR, doc. 375., str. 105.

²⁸ MHR, 4/fol., doc. 53., str. 339.

²⁹ MHR, 4/fol., doc. 61., str. 388.

³⁰ MHR II., doc. 610., str. 137.

vlasništva nad nekretninama u posjedu plemićke obitelji Sorkočević, nastojeći ih locirati i odrediti im položaj u odnosu na opći izgled gradske jezgre. Pri tome će mi od izuzetne pomoći biti kako podatci o smještaju čestica u odnosu na njima susjedne, tako i njihov položaj u odnosu na fiksne orijentire tj. točke koje su imenovane i imaju svoje stalno, poznato i utvrđeno mjesto na planu grada, poput: crkava, bedema, utvrda, kula, trgova ili nekih drugih poznatih javnih ili privatnih objekata. Iz tih podataka moguće je pratiti kontinuitet pripadnosti određenog dijela gradskog prostora u njihovom vlasništvu, kao i eventualna nastojanja za grupiranjem i udruživanjem tj. objedinjavanjem pojedinih čestica kako bi se određena interesna društvena skupina, u ovom slučaju plemićka obitelj, držala zajedno i povezala, kako sa svojom lozom, tako i s drugim plemićkim obiteljima s kojima ih je vezalo rodbinsko srodstvo, a u cilju zaštite vlastitih interesa i uspona u društvenoj hijerarhiji i položaju. Na taj način nadam se da ću doći do rezultata koji će zorno svjedočiti o ulozi obitelji Sorkočević u formiranju gradskog prostora i da će mi takva metoda omogućiti pravilan i točan smještaj njezinih pripadnika u urbani prostor Grada u ovisnosti o dostupnim, sačuvanim i poznatim nam dokumentima i izvorima.

Kada se radi o privatnom posjedu, on se uglavnom nalazi u vlasništvu obitelji koja ga je zadržavala nasljeđivanjem.³¹ Zanimljivo će biti istražiti nastojanje očuvanja nekretnina u rukama obitelji u vidu nasljeđivanja, odnosno oporučnog ostavljanja nekretnine potomcima.

Zasigurno da za točniju i detaljniju analizu rekonstruiranja posjeda u vlasništva nad gradskim česticama postoji niz otežavajućih okolnosti i čimbenika poput: fragmentarnosti i nepotpunosti podataka, nemogućnosti utvrđivanja vlasnika zbog sličnosti imena, nedovoljne definiranosti smještaja čestice, premalog broja fiksnih točaka itd. No ipak, nesumnjiva je i neosporna vrijednost spomenutih ugovora, koji nam ipak omogućuju djelomičan i fragmentaran prikaz točne socijalne topografije, barem nad jednim prostornim i vremenskim segmentom. Ova analiza i istraživanje svojim opsegom i sveobuhvatnošću ograničeni su i donose samo prikaz maloga dijela, u ovisnosti o dostupnim dokumentima zabilježenim u MHR, dok bi se daleko potpunija i opsežnija slika smještaja pojedinih čestica na prostoru Grada dobila detaljnijom analizom i istraživanjem niza dokumenata sačuvanih i u drugim arhivskim izvorima.

Nastanak i izgradnja srednjovjekovnog grada nije bila uvjetovana samo geografskim i morfološkim obilježjima određenog prostora, političkim razvojem i društvenom zbiljom, nego također polazi i od činjenice da gradski

³¹ Lujo Margetić, Hrvatsko srednjovjekovno obiteljsko i nasljedno pravo, Narodne novine, Zagreb, 1996., str. 212. i 238.

prostor sačinjava skupina ljudi, koja djeluje kao živi organizam, te se povezuje i grupira u skladu sa svojim potrebama, dominantnim interesima i obilježjima, što je kod plemićkih obitelji primarno pripadnost istom rodu. Daka-ko da je u srednjem vijeku, baš kao i danas, društveni status i položaj jednim dijelom bio vrednovan i mjeran kriterijem bogatstva, koje se jednim svojim dijelom ogledalo u imovinskom vlasništvu. Što je pojedini plemićki rod imao više nekretnina, veće površine i vrijednosti, sagrađenih na strateški važnim položajima gradske jezgre, bio je ugledniji i moćniji.

Dostupni podatci nam pokazuju da je mnogo učestalije da se obitelj Sorkočević nađe u svojstvu vlasnika nekretnine nakon provedene transakcije, nego što je njezin prvotni vlasnik. To može značiti da u zadnjim desetljećima XIII. i početkom XIV. stoljeća u Dubrovniku tek učvršćuje svoj položaj i ima se namjeru permanentno naseliti, pogotovo ako na umu imamo činjenicu da svojim porijeklom nisu bili iz Grada, nego se u njega naseljavaju došavši iz Albanije.³² Oni su isprva po statutarnom pravu tretirani kao stranci (*forenses*) što znači da nisu rođeni na području grada i njegovih distrikta, te nisu podvrgnuti komunalnoj jurisdikciji.³³

Pravo na posjedovanje nekretnina u Gradu imali su samo njegovi stanovnici.³⁴ Dubrovačke su vlasti, što se tiče politike vođene prema došljacima, čak donosile neke mjere kako bi povećale priliv stanovništva u Grad.³⁵ U gotovo svim dalmatinskim statutima regulira se kako postići građanstvo, i gotovo svugdje taj proces teče identično: za stalno se treba sa svojom obitelji naseliti na određeno područje i doći u vlasništvo imovine, na osnovu koje će se zatražiti podjeljivanje građanstva. Biti *cives* nekoga grada značilo je u njemu imati nekretnine.³⁶

Obitelj Sorkočević se ne spominje u dugom spisku dubrovačke vlastele iz 1253. godine, no u njemu se pojavljuje ime nekog Vite Dobroslaviv-ća³⁷ za kojega se pretpostavlja da je identičan Viti Sorkočeviću, rodonačelniku ovoga roda.

³² Irmgard Manken, Dubrovački patricijat u XIV veku, Naučno delo, Beograd, 1960., str. 410.

³³ Tomislav Raukar, *Cives, habitatores, forenses* u srednjovjekovnim dalmatinskim gradovima, u: Historijski zbornik, sv. 29.-30., 1977., str. 139.

³⁴ Isto, str. 139.-149., osim stanovnika grada u njemu žive i *habitatores*, niži slojevi, koji su imali mogućnost zadobivanja građanstva.

³⁵ Zdenka Janeković-Römer, *Rod i grad; Dubrovačka obitelj od 13. do 15. stoljeća*, HAZU, Dubrovnik, 1994., str. 42.

³⁶ Mladen Andreis, Irena Benyovsky, Ana Plosnić, *Socijalna topografija Trogira u 13. stoljeću*, Povijesni prilozi 25., 2003., str. 41.

³⁷ Irmgard Manken, *Dubrovački patricijat...*, str. 407.

Prema Janeković-Römer porijeklo Sorkočevića je iz Arbanije³⁸, a čast dubrovačkog plemstva su dobili kada je jedan njihov predak u doba oskudice i gladi u Gradu tri puta došao sa svojim bogato opskrbljenim brodom, te prodavao tamošnjem stanovništvu potrebite namirnice povrh zaloga koje su mu dali. Time je stekao prijateljstva i kumstva u gradu, kao i poznanstva s priznatim *nobiles*, koja su na kraju rezultirala time da ga je vijeće priznalo dubrovačkim plemićem. Prema predaji to je bilo 1272. godine, u vrijeme nastanka Dubrovačkog statuta, što svjedoči da je ulazak u vijeće bio formaliziran i podvrgnut glasovanju.³⁹

Oko prezimena plemićke obitelji ponekad su isprepletene razne legende zabilježene u kronikama. Tako se *Sorgo* zovu po vrsti žita, sijeku kojim je njihov rodonačelnik spasio grad od gladi.⁴⁰ Svoje rođake po majci – obitelj Sorkočević, proglasila je rimskim *Sergii*.⁴¹ Upravo jer su željele osnažiti pripadnost i pridati veće značenje svome rodu, mnoge plemićke obitelji pribjegle su takvoj praksi izmišljanja legendi o vlastitom porijeklu.⁴²

U XIII. st. na istaknutim položajima bili su uglavnom pripadnici starosjedilačkih rodova, a pridošli su se postupno uklapali.⁴³ Kolektivna je pripadnost diktirala ponašanje pojedinca tako i prilikom raspolaganja i upravljanja imovinom,⁴⁴ naravno, uz neizostavno pridržavanje odredaba Statuta. U XIII. i početkom XIV. st. vidljiv je napor obitelji Sorkočević usponu k vrhovima društva.

Prilikom ulaska pridošlica u krug plemića najvažnije je bilo njihovo bogatstvo. Premda Sorkočevići nisu bili izrazito imućni, kroz XIII. i XIV. stoljeće uspjeli su se istaknuti, posebice trgovačkim poslovima, i utrti put svom daljnjem razvoju. Jedan od načina bio je kupovina nekretnina i zemljišta, što su činili u skladu sa svojim platežnim sposobnostima. Specifični interesi vezani uz gradski prostor bili su različite vrste - obiteljski, susjedski, međuvlasnički, profesionalni, staleški ili duhovni (zajednička crkva).⁴⁵

³⁸ Zdenka Janeković-Römer, Okvir slobode, Dubrovačka vlastela između srednjovjekovlja i humanizma, Zavod za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku, Zagreb-Dubrovnik, 1999., str. 37.

³⁹ Annales Ragusini Anonymi item Nicolai de Ragnina, str. 34.-35., 185., 222.

⁴⁰ Zdenka Janeković-Römer, Okvir slobode, Dubrovačka vlastela između srednjovjekovlja i humanizma, str. 326.

⁴¹ Isto, str. 47.

⁴² Zdenka Janeković-Römer, Rodbinski odnosi u dalmatinskom društvu 13. i 14. stoljeća, u: Historijski zbornik, godina XLV (1), 1992., str. 184.

⁴³ Josip Lučić, O dubrovačkom patricijatu u XIV. stoljeću, str. 399.

⁴⁴ Dinić-Knežević, Položaj žena u Dubrovniku u XIII. i XIV. veku, SANU, Posebna izdanja, knj. 469., Odeljenja istorijskih nauka, knj. 2, Beograd, 1974., str. 115.

⁴⁵ Jacques Heers, Family Clans in the Middle Ages. A Study of Political and Social Structures in Urban Areas, Amsterdam - New York - Oxford 1977., str. 136.

Da bi neka obitelj ostvarila probitak i moć bitno je bilo da se drži zajedno i osigura vlastiti probitak u vidu jakoga roda. Za srednjovjekovno društvo upravo je karakterističan veliki klan.⁴⁶

Nasljeđivanje se uglavnom vršilo po muškoj lozi, zato je bilo od izuzetne važnosti imati što više muških potomaka. To znači da se srednjovjekovna obitelj temelji na agnatskom odnosu, što znači da obiteljskim životom dominira veza između oca i sina, a ne bračna veza.⁴⁷ Iz oporuka često je vidljivo da se imovina ostavlja najstarijem muškom sinu, a takva praksa nasljeđivanja po muškoj liniji bila je i zakonski regulirana. Zadržavajući neku nekretninu u svojim rukama kroz duži vremenski period određena plemićka obitelj svjedočila je o svom vremenskom kontinuitetu, tradiciji i štitila je ugled i korijene od kojih je poticala. Glavna je zadaća srednjovjekovne obitelji osigurati transmisiju dobara, što znači da je njezina funkcija prvenstveno ekonomska.⁴⁸ U privatnopravnim ugovorima koji se tiču obitelji Sorkočević zabilježen je samo jedan slučaj oporučnog ostavljanja iz 1283. g. Dobrosclaua *de Sorgo*. U kontekstu oporuke se spominje kuća, no nažalost nije naznačen njezin smještaj, kao ni podatak kome ju ostavlja.⁴⁹

Mogućnost povećanja ugleda, stjecanja političkih funkcija i eventualnog proširenja posjeda u obliku miraza bilo je omogućeno u vidu ženidbe koja među plemstvom uvijek nosi gospodarski i politički predznak. Da bi se pratilo povezivanje posjeda s nekom plemićkom obitelji, potrebno je dobro poznavati obiteljske, bračne i rodbinske veze obitelji Sorkočević.

Pripadnost određenom rodu uvjetuje u kojoj je mjeri pojedinac uživao politički i društveni ugled i u tom smislu bit će zanimljivo proučiti gospodarsku moć obitelji Sorkočević, koja se jednim svojim dijelom reflektira u vlasničkim odnosima. Za održavanje roda najvažnije je bilo sačuvati obiteljske nekretnine, to jest kuće i zemljišni posjed, i ostaviti iza sebe što više muških potomaka.⁵⁰ Bogatstvo je temeljni kriterij, koji razdvaja plemstvo u više ili manje uspješnu i jaku patricijsku skupinu. Tablica koju donosi Janeković-Römer prema usporedbi političke moći, brojnosti i veličine zemljišnog posjeda vodećih dubrovačkih rodova u XIV. stoljeću svrstava Sorkočeviće redom na drugo, drugo i četvrto mjesto.⁵¹

U vrijeme prvog datiranog ugovora na životu je već uz neke živuće sinove rodonačelnika Vite Sorkočevića i generacija njegovih unuka, između

⁴⁶ Marc Bloch, *Feudalno društvo*, Golden marketing, Zagreb, 2001., str. 213.

⁴⁷ Zdenka Janeković-Römer, *Pristup problemu obitelji i roda u stranoj i domaćoj medijevistici*, u: *Historijski zbornik*, god. XLII (1), 1989., str. 173.

⁴⁸ Zdenka Janeković-Römer, *Pristup problemu...*, str. 174.

⁴⁹ MHR II., doc. 1329., str. 363.

⁵⁰ Zdenka Janeković-Römer, *Rodbinski odnosi u dalmatinskom društvu...*, str. 181.

⁵¹ Zdenka Janeković-Römer, *Rodbinski odnosi u dalmatinskom društvu...*, str. 192.

kojih su se posebice istaknuli Damijan Marinov (1272.-1300.) i Janino Dobrosclavov (1281.-03), sinovi Marina (1269.-1282.) i Dobrosclava *de Sorgo* (1274.-83.), starijih Vitinih sinova⁵².

U to se vrijeme bave trgovinom, o čemu nam svjedoče njihova imena na čestim kupovnim ugovorima iz toga razdoblja, i to uspješno, što je omogućivalo i njihovu veću platežnu moć, pa u tom smislu kupovine i stjecanje novih nekretnina. Neke od nekretnina već su bile u njihovom vlasništvu, jer su ih naslijedili od svojih predaka.

Veličina promatranih čestica u njihovom vlasništvu određuje se samo jednom (*de passibus quator minus quarta in longitudine/et amplitudine de passibus tribus et dimidio*)⁵³ Vidljivo je da se opisuje dužinom (*longitudine*) i širinom (*amplitudine*).

Cijene određene nekretnine gotovo uvijek se navode, što nam omogućuje da iščitamo međuovisnost čimbenika: cijene, materijala i vrste nekretnine, te njezinog smještaja u gradski prostor. Najvišu cijenu od 430 s.d.gr. postiže *domus* koji je kupio Dobrosclav *de Sorgo*, možda zato što se radi o kamenoj kući, a odmah iza nje su nekretnine koje su postigle cijenu od 300 i 400 yp.: *unum meum territorium cum tota domo lignaminis i territorium meum* za koje stoji da se nalaze *hic in Ragusio*⁵⁴ (simptomatično je da se obje čestice nalaze uz *via communis*, koja je bila na sjajnom strateškom i trgovinskom položaju), a za prvu je navedena i gore citirana veličina. Vrlo visoku cijenu od 200 yp. postiže i *unum meum territorium fundamentum de lapidibus*⁵⁵ zbog dugotrajnijeg i kvalitetnijeg gradbenog materijala – kamena, no riječ je o samo jednom primjeru takve vrste, dok uz uglavnom sve preostale nekretnine stoji *de lignamine*. Najniža je cijena nekretninama koje se nalaze na rubovima Grada (npr. *domum meam s Positam in Castello*, koji vrijedi 12 s.d.gr.⁵⁶).

U prvom zabilježenoj transakciji od 11. studenog 1280. godine, u kojoj se spominje rod Sorkočević, ostalo je zabilježeno ime Marina Sorkočevića. On je zasigurno bio jedan od starijih sinova osnivača ovoga roda, Vite Sorkočevića, a u dokumentima se spominje do 1282. godine. Njegova kuća spominje se u priznanici na vraćeni miraz (*pro suo perchivio*) Matiji Marinu Menčetiću (*de Mence*), kao susjedna drvenoj kolibi (*casale*) sa sjeverne strane.⁵⁷ Gdje se ta njegova kuća preciznije nalazila, niti korištenjem *puzzle*

⁵² Irmgard Manhen, *Dubrovački patricijat...*, str. 409.

⁵³ MHR, 4/fol., doc. 55., str. 349.

⁵⁴ MHR, 4/fol., doc. 55., str. 349., MHR, 4/fol., doc. 61., str. 388.

⁵⁵ MHR, 4/fol., doc. 86., str. 567.

⁵⁶ 56 MHR II., doc. 858., str. 196.

⁵⁷ MHR, doc. 375., str. 105.

tehnike⁵⁸, kao i zbog nepostojanja fiksnih orijentira, ne mogu odrediti.

Zasigurno je Marin svoje posjede imao u seksteriju *Kaštel*, najstarijem predjelu grada Dubrovnika, koji je sa zapada, sjevera i juga omeđen starim zidinama, a s istoka Zvijezdićevom ulicom.⁵⁹ Njegov posjed nalazio se u blizini samostana sv. Marije, koji u svom nazivu, kao i uostalom crkva sv. Andrije, nosi pridjevak *de Castello*. Zapadno od nje nalaze se Vrata Šorta⁶⁰, a istočno crkva sv. Petra Klobučića, s juga zidine, a sa sjevera ulica Od Kaštela.

Njegov sin Damijan Marinov *Sorkočević* također je imao kuću u *Castellu (Kaštiju)*, kojoj je pridodao posjed južno od nje 1282. godine kupivši od Dese *de Liubaca* kuću, koja je sa svoje južne strane graničila s morem, dakle nalazila se uz sami gradski zid.⁶¹ Riječ je o očitoj težnji proširenja posjeda objedinjenih blizinom.

U blizini njega svoj posjed imao je Janino Dobrosclavov *Sorkočević*, sin Dobrosclava, Marinovog brata, koji je 1281. godine došao u vlasništvo kuće koja se nalazila južnije od posjeda Marina Vitalisa *de Glede* i sjevernije od Damijana Vukovića, čiji je posjed bio smješten u blizini onoga u vlasništvu njegova brata Paska, koji je na jugu graničio sa crkvom sv. Šimuna. Ta se crkva nalazila tik uz granicu između seksterija Kaštio i sv. Petra. Janinov posjed bio je nešto istočnije od posjeda braće Vuković što pokazuje da su Sorkočevići koncentrirali svoje posjede u zapadnom dijelu Kaštia, u blizini sv. Marije.

Drugu kuću koja se navodi u njegovom vlasništvu stekao je kupnjom 1283. godine, a njezin položaj je nešto sjevernije od kuće koja je već u njegovom posjedu, a južno od kuće Nikole Sorkočevića,⁶² koji se u ovom vremenskom razdoblju spominje samo jednom, i to kao njegov sjeverni susjed, pa je vrlo vjerojatno da se radi o još jednom Sorkočeviću koji je svoj posjed imao na području Kaštia. Nikola je bio mlađi brat Marina i Dobrosclava, koji je godinama gotovo bio vršnjak njihovim sinovima.

Ovo je jedan od najzornijih primjera stvaranja vlesteoskih blokova i koncentriranja nekretnina u vlasništvu Sorkočevića u neposrednoj blizini.

⁵⁸ Misli se na tehniku kojom bi pojedini, partikularni, činjenični podatci, poznati iz teksta izvora, kombiniranjem i povezivanjem omogućili pogled u cjelovitu sliku, izgled i smještaj čestica u gradskom prostoru, s pripadajućim vlasničkim odnosima.

⁵⁹ Lukša Beritić, Ubikacija nestalih gradjevinskih spomenika u Dubrovniku, u: Prilozi za povijest umjetnosti u Dalmaciji, 1956., str. 17.

⁶⁰ Spominju se u DS, knjiga V., pogl. 41. gdje se kaže da *Via Porta de Sorta* ide sve do *Via Omnium Sanctorum*, današnja *Ulica za Rokom*.

⁶¹ MHR II., doc. 858., str. 196.

⁶² MHR II., doc. 1081., str. 265.

Radilo se o velikim, međusobno izoliranim i nehomogenim ansamblima.⁶³ Takva praksa bila je česta u dalmatinskim komunama.

Na Marinovom posjedu kao vlasnik drvene kuće spominje se *Obratus pilicarius*, koji je u tri navrata, u razmaku od nekoliko mjeseci, prodao po ¼ svoga doma: Radostu, sinu Dabrace (dva puta) i Jurcu de Bratociu de *Smalatica*⁶⁴. Riječ je o *unum quarterium domus de lignamine in territorio Marini de Sorgo*⁶⁵, a takva drvena kuća, iako se nalazi u tuđem vlasništvu može se prodavati (emfiteuza).⁶⁶ Moguće je da se i taj Marinusov posjed nalazio na prostoru Kaštija, jer se u blizini crkve sv. Petra od Kolbučca nalaze posjedi *de Smalatica*. Crkva sv. Petra od Klobučca nalazi se istočno od sv. Marije od Kaštija, dakle u blizini teritorija koje je bilo u vlasništvu Marina Sorkočevića.

Marin se pojavljuje i kao vlasnik *furnusa* (kuće), koja se navodi kao susjedna u ugovoru o najmu.⁶⁷ U blizini nje se nalazi posjed obitelji *de Zereua*, koji se u ugovorima spominju kao vlasnici nekretnina istočno od crkve sv. Stjepana i oko sv. Nikole, što implicira moguću smještenost nekih od Marinovih posjeda i na prostoru seksterija sv. Petra, točnije njegovom zapadnom dijelu.

Prema ugovoru sačuvanom iz 1301. godine, koji je *comunis nobis*, Marin je svoj posjed imao i na Pilama.⁶⁸ Vjerojatno se radi o posjedu za koji se zna da je bio u vlasništvu Sorkočevića, a nalazio se tik do franjevaca (gornji dio samostanskog vrta bio je nekadašnje Sorkočevićevo imanje).⁶⁹ Riječ je dakle o seksteriju sv. Nikole, području koje se uglavnom naziva *Prijeko* i koje je bilo u općinskom vlasništvu, što je posebice vidljivo iz knjige komunalnih najмова.⁷⁰

Kada je određena nekretnina u vlasništvu plemićke obitelji, očito je da ju transakcijom, odnosno odabirom osobe kojoj ju oporučno ostavljaju u nasljedstvo, žele zadržati u vlasništvu svoje loze. Slučaj je to s opukom Dobrosclava *de Sorgo* iz 1283. godine⁷¹, za kojega se pretpostavlja da je najstariji sin Vite, te je ime dobio po djedu, koji je imao isto ime. Bilješka u

⁶³ Irena Benyovsky Latin, Smještaj gradskog plemstva u dalmatinskim gradovima..., str. 51.

⁶⁴ MHR, doc. 673., str. 210., MHR, doc. 805., str. 249., MHR II., doc. 904., str. 211.

⁶⁵ MHR, doc. 673., str. 210.

⁶⁶ Usporedi: Irena Benyovsky Latin i Danko Zelića, *Knjige nekretnina dubrovačke općine (13.-18. st.)*; sv. 1/2; Zagreb; Dubrovnik, HAZU u Dubrovniku, 2007.

⁶⁷ MHR II., doc. 610., str. 137.

⁶⁸ MHR, 4/fol., doc. 80., str. 532.

⁶⁹ Lukša Beritić, *Urbanistički razvitak Dubrovnika...*, str. 19.

⁷⁰ Usporedi: Irena Benyovsky Latin i Danko Zelića, *Knjige nekretnina dubrovačke općine (13.-18. st.)*; sv. 1/2; Zagreb; Dubrovnik, HAZU u Dubrovniku, 2007.

⁷¹ MHR II., doc. 1329., str. 363.

kontekstu oporuke govori da se radi o kući, najvjerojatnije, jednoj od dvije koje su bile u njegovom vlasništvu, no ne navodi se ništa više. On se po prvi puta spominje sa svojom ženom Slauom, koja je najvjerojatnije bila kćerka Andreasa *de Benessa*⁷² u jednom dokumentu iz 1281. godine kao sin Vite de Dabrasclava, odnosno u njegovom insertu, kupovnom ugovoru iz 1274. godine.⁷³

Za života kupio je od Dabrasclave, udovice Silvestra Michaelisa, kuću u blizini svoje (nalazi se sjeverno od novostečene) 1281. godine za 430 perpera. Južni susjed mu je bila plemićka obitelj *de Bodacia*.⁷⁴ Nažalost točniji i detaljniji smještaj tih njegovih posjeda, unutar tijela grada, zbog manjkavosti izvora nije mi moguće odrediti.

Prilikom definiranja u prostoru nekih od nekretnina u vlasništvu Sorkočevića, često se navodi ulica *via communis*, koja služi u svrhu svojevrnog orijentira, jer je njezin točan položaj i smještaj poznat i utvrđen. Radi se naime o *Ulici od Puća* koja krajem XIII. stoljeća postaje žila kucavica grada, koja na sebe preuzima veći dio prometa koji ide u smjeru istok-zapad, te povezuje zapadni predio gradskog okružja s upravnim središtem (*castrum*). *Ulica od Puća*, koja se zove i *Cipelarska*, istakla se i po jako razvijenoj trgovini.⁷⁵ Zasiurno su neki od Sorkočevića imali svoje posjede u njoj, jer se često spominje kao fiksni orijentir prilikom određivanja položaja neke čestice u njihovom vlasništvu.⁷⁶ Najvjerojatnije negdje oko crkve sv. Jakova, u seksteriju sv. Marije, ponekad nazivan i *Od Place*, a prostirao se između zidina starog grada i Place od Dvora do Široke ulice.⁷⁷

Damijan Marinov Sorkočević prikazuje se kao vrlo uspješan, ugledan i moćan plemić s početka XIV. st. 1285. godine imao je kuću zapadno od Matije *de Mence* i južno i sjeverno od posjeda Michaelisa *de Ragnane*.⁷⁸ Najvjerojatnije je istu prodao 31. studenog 1300. godine za 400 yp. Nikoli *de Brayce*.⁷⁹ Tako visoka cijena koju je postigla može se tumačiti njezinim izuzetno dobrim položajem. U drugom, prodajnom ugovoru navedeno je da ta kuća sa svoje istočne strane graniči s *via comunis*, a u susjedstvu su joj se nalazile kuće uglednih dubrovačkih patricijskih obitelji: Menčetić, Vuković i Ranjina. Moguće je da je ta kuća bila negdje oko crkve sv. Jakova na Pući-

⁷² Irmgard Manhen, *Dubrovački patricijat...*, str. 408.

⁷³ Isto, str. 407. i 408.

⁷⁴ MHR, doc. 698., str. 218.

⁷⁵ Marija Planić-Lončarić, *Ceste, ulice i trgovi srednjovjekovnog Dubrovnika*, u: *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, Institut za povijest umjetnosti, sv. 29., 1990., str. 167.

⁷⁶ MHR, 4/fol., doc. 55., str. 349., MHR, 34/fol., doc. 752., str. 258.

⁷⁷ Lukša Beritić, *Ubikacija...*, str. 19.

⁷⁸ MHR, fol. 50', br. 280., str. 90./1.

⁷⁹ MHR, 4/fol., doc. 55., str. 349.

ma, tj. sv. Josipa, sagrađene na njezinom mjestu jednu godinu nakon potresa iz 1667. godine, jer su Sorkočevići imali na tom prostoru nekretnine u obiteljskom vlasništvu, dok su njihovi susjedi Menčetići, Vukovići i Ranjine imali posjed nad prostorom u blizini sv. Svetih (*Dominum*, kasnije), koja se nalazi nešto južnije.

Drugi se njegov posjed, koji je stekao kupovinom od Dragisse de Juppana 1295. godine, nalazi južno od *vie comunis* i posjeda protomajstora Paska, dok ga pak s južne strane određuje *lapes* (kameni zid).⁸⁰ Precizniji smještaj nije mi moguće utvrditi.

Damijan *de Sargo/Surgo* se spominje dva puta kao vlasnik nekretnine susjedne Blažu *de Brosa*. Prvi puta kako iznajmljuje konobu (*unum straneum meum paruum*) Petru *de Pabora*⁸¹ na četiri godine (*dedi et locavi ad quator annos*), koja se nalazi bočno od *de Brosinog* vlasništva, a drugi kao njegov južni susjed. Tada se istočno i zapadno od njega spominje posjed obitelji *de Proculi*: Petra i Donata.

Jedan od Sorkočevića, koji se u kupoprodajnim ugovorima spominje svega dva puta kada se određene nekretnine smještaju na njegov posjed, je Paul (1282.-1311.), Marinov sin, koji je najvjerojatnije posjede imao u sjevernom dijelu grada, a koje je iznajmljivao.

Zanimljivo je pobliže proučiti jedini građevinski spor, koji se navodi u ovim ugovorima, između Paska Vukovića i Marina Sorkočevića. Ostao je zabilježen na dvama dokumentima datirana s 23. listopada 1282. godine.⁸² U prvom se radi o sporu između Marina Sorkočevića i samostana svete Marije od Kaštija s jedne i Paska Vukovića s druge strane, no detaljniji opis i lokacija nisu naznačeni. Obje strane imale su odvjetnika, kao i u drugom ugovoru, s istim nadnevkom, gdje su obje sukobljene strane identične, samo se ne spominje samostan.

Poznato je da je Pasko Vuković s Marinovim bratom, već spomenutim Dobrosclavom, bio *procurator thesauri* u crkvi svete Marije 1280. godine⁸³, što je jedno od prvih uglednih položaja koji se daju na upravu Sorkočevićima.

Naime, iz drugog dokumenta vidljivo nam je da se spore oko zemljišta koje se nalazi između kuće Marina Sorkočevića, koja se nalazi tik uz *via comunis* i kuće Paska Vukovića. To bi značilo da su se obje kuće nalazile uz ulicu od Puča, a između njih je bilo zemljište oko kojega su se vlasnici sporili.

⁸⁰ MHR, 34/fol., doc. 752., str. 258.

⁸¹ MHR, 4/fol., doc. 53., str. 339.

⁸² MHR II., doc. 1315., str. 351. i MHR II., doc. 1316., str. 352.

⁸³ MHR III 263.

Zaključak

Pomoću baze podataka dobivene iz dokumenata privatnopravne prirode, prvenstveno kupoprodajnih ugovora, zabilježenih u notarskim ispravama na prijelazu trinaestostoljetnog u četrnaestostoljetni Dubrovnik, u vremenskom rasponu od dvadesetak godina (1280.-1303.), u odnosu na obitelj Sorkočević, zaključujemo da je većina nekretnina⁸⁴ izgrađena od drveta, što svjedoči da je Dubrovnik toga doba velikim dijelom drveni grad. Stav i pomnija briga gradskih vlasti oko materijala izgradnje gradskih nekretnina mijenja se tek nakon požara 1296. godine, koji je zbog gore navedene konstatacije o većinskom tipu kuća, s obzirom na građevni materijal, imao katastrofalne posljedice.

Cijena pojedine nekretnine ovisi prvenstveno o njenom položaju, a vrsta materijala koji se koristio pri izgradnji pri tome nije odlučujući čimbenik, budući da su gotovo sve drvene, dok o odnosu veličine nekretnine i njezine cijene ne možemo donositi nikakve konkretnije i preciznije zaključke, budući da se ona, kako smo već konstatirali, navodi samo jednom. Najveću su tako cijenu postigle kuće s pripadajućom okućnicom, koje se nalaze *hic in Ragusio*, u samom središtu *civitas*a, na izrazito povoljnom položaju.

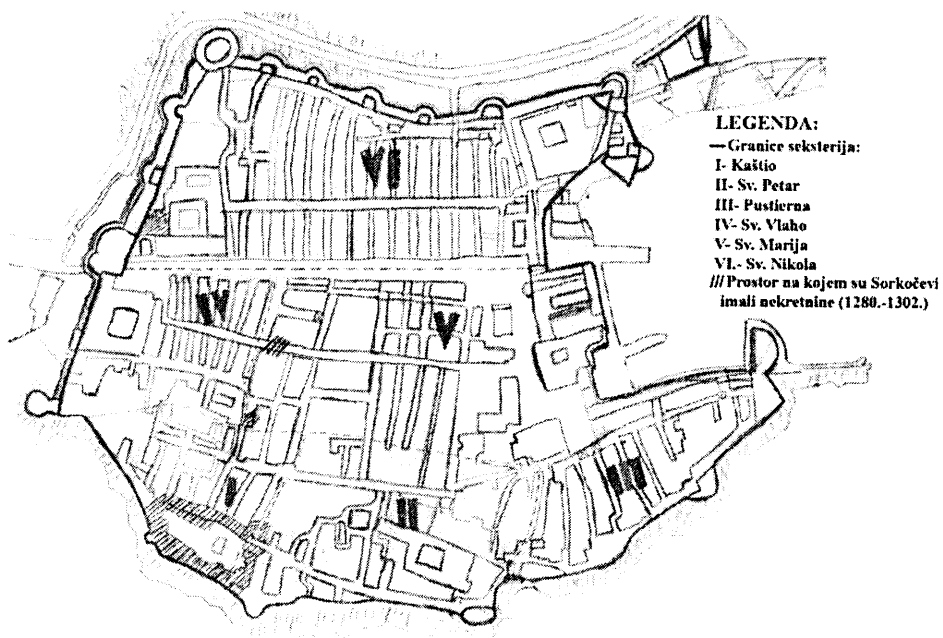
Sorkočevići, u tom razdoblju, nastoje proširiti svoje posjede i postići utjecajni društveni položaj, koji se ogleda u obnašanju važnih i uglednih političkih funkcija, bogatstvu, ali i broju, veličini i smještaju nekretnina, koje imaju u svom vlasništvu. Stoga je evidentno nastojanje da se pojedina nekretnina nasljeđivanjem zadrži u obiteljskom vlasništvu, oporučnim ostavljanjem budućim nasljednicima, kao i da se posjedi prošire proračunatim brakovima, kojima se uspostavljaju "isplative" bračne veze i rodbinski odnosi. Po svom porijeklu Sorkočevići nisu bili Dubrovčani, nego došavši iz Albanije status su građana ili *cives* mogli zadobiti tek kupovinom gradskih nekretnina i permanentnim naseljavanjem u Dubrovniku.

Nesumnjivo je da su svoje posjede koncentrirali na području Kaštija (*Castello*) i to njegovog zapadnog dijela oko crkve sv. Marije od Kaštija gdje je više članova Sorkočevića imalo svoje posjede: Marin, njegov sin Damijan, njegov stric Nikola, brat Marinov, i Janino, sin Dobrosclava, Marinovoga i Nikolinog brata. Ovo je zoran posjed grupiranja obiteljskih posjeda na vrlo uskom prostoru, odnosno stvaranja vlasteoskog ansambla u vlasništvu Sorkočevića, čime se željelo očuvati kontinuitet i čuvati i zaštititi interese obitelji. Svoje posjede imali su i u *via comunis*, Ulici od Puča, oko crkve sv. Jakova. Treći gradski predio na kojem se zasigurno zna da su imali svoju česticu je

⁸⁴ 24 od 25, a upravo zadnje datirana iz 1303. godine ima kamenu osnovu (*unum meum territorium fundamentum de lapidibus*).

na prostoru franjevacu, i to gornjem dijelu samostanskog vrta, u blizini gradskih vrata Pile. Moguće je da je Marin imao posjede i u zapadnom dijelu seksterija sv. Petar, te da je neki njihov teritorij bio na sjevernom dijelu grada, Prijeki, a koji su davali u najam. Čest je također slučaj da se u transakcijama spominje neka nekretnina koja se nalazi na teritoriju Sorkočevića, ali nije u njihovom vlasništvu, no njezin položaj tada nije preciznije definiran. Prikaz preciznije i sveobuhvatnije slike smještaja posjeda u vlasništvu Sorkočevića je ograničen nedostatkom i manjkavosti podataka, nedovoljno preciziranom smještaju objekata u prostoru grada i ne navođenju fiksnih orijentira, koji bi omogućili precizniju ubikaciju, pa stoga uspješnost rekonstrukcije ostaje samo djelomična, iako rezultati do kojih se dođe primjenjujući navedenu istraživačku strategiju, imaju neospornu vrijednost, koja se ogleda u inovativnosti i mogućnosti praćenja zanimljivih društvenih procesa poput: grupiranja nekretnina u vlasništvu jedne plemićke obitelji, dinamike vlasničkih odnosa, proces izgradnje i razvoja Grada i sl. Često da bi o nekoj nekretnini nešto saznali moramo pratiti transakcije susjeda, jer se u njima čestica koja se nalazi u središtu našega zanimanja možda spominje kao susjedna. Tako se cijelo istraživanje temelji na korištenju *puzzle tehnike*, pomoću koje od raznih sitnih dijelova, iščitanih činjeničnih podataka, stvaramo jasniju sliku o vlasništvu nad nekretninama, a koju potom možemo projicirati na plan grada i tako upotpuniti vrijedne rezultate do kojih se došlo i vizualnom komponentom.

Prilog 1. *Mogući položaj nekretnina u vlasništvu Sorkočevića na prijelazu
13. u 14. stoljeće:*

SOCIAL TOPOGRAPHY OF DUBROVNIK AT THE EXAMPLE OF FAMILY SORKOCEVIC BETWEEN 13th AND 14th CENTURY

Summary

This article questions the conditionality of building city area of Dubrovnik based on a social architecture. It's aim is to locate the particles which were in a possession of the family Sorkocevic inside the city walls between. On the basis of sales contracts, and other documents of a private nature, recorded in Dubrovnik notarial offices was made a database, which includes: the date when a contract has been concluded, initial owner of the property, type of transaction, owner after the transaction, value of the property, type of the building, position depending of the certain neighbours or the sides of the world and it's size. Using these data and so-called fixed waypoints is obviously that family Sorkocevic was trying to group the estates in their property, creating family asambles, as the tendency of transmitting the ownership of real estate from one generation to another.

POVIJESNI ZBORNIK
godišnjak za kulturu i povijesno naslijeđe
br. 4, Osijek, 2009.

Nakladnik:

Odsjek za povijest – Filozofski fakultet Osijek
Udruga povjesničara Slavonije i Baranje

Za nakladnika:

Prof. dr. sc. Ivan Balta, predstojnik Odsjeka za povijest

Uredništvo:

Prof. dr. sc. Pavo Živković, Filozofski fakultet u Osijeku
Prof. dr. sc. Ivan Balta, Filozofski fakultet u Osijeku
Doc. dr. sc. Boško Marijan, Filozofski fakultet u Osijeku
Prof. dr. sc. Mithad Kozličić, Sveučilište u Zadru
Prof. dr. fra. Marko Karamatić, Franjevačka teologija Sarajevo
Prof. dr. sc. Azem Kožar, Filozofski fakultet u Tuzli
Prof. dr. sc. Márta Font, Bölcsészettudományi Kar Pécs
Prof. dr. sc. Marta Dobrotková, Filozofická fakulta v Trnave

Glavni i odgovorni urednik:

Prof. dr. sc. Pavo Živković

Tajnik uredništva:

Dr. sc. Zlatko Đukić

Lektor i korektor:

Valentina Zovko, prof.

Računalna obrada i prijelom:

Ivan Nećak

Prijevod sažetaka na engleski:

Valentina Zovko, prof.

Tisak:

Tiskara Soldo, Vukovar

Naklada: 300 primjeraka